

Szczepan Czarnecki

Bułgaria i Rosja rozwijają współpracę w obszarze energetyki jądrowej

Podczas wizyty na XI Międzynarodowym Forum Atomexpo 2019 odbywającym się w Rosji w dniach 15-16 kwietnia 2019 r. minister energetyki Bułgarii Temenużka Petkowa ogłosiła, że Federacja Rosyjska jest kluczowym partnerem Bułgarii w energetyce jądrowej. Była to już kolejna wizyta przedstawiciela bułgarskiego rządu w Rosji poświęcona współpracy w dziedzinie energii jądrowej. Obecność minister energetyki Bułgarii na Forum w Soczi świadczy o intensyfikacji działań bułgarskiego rządu wobec planów budowy elektrowni jądrowej Belene w Bułgarii. Miesiąc wcześniej, 11 marca 2019 r., bułgarski resort energetyki ogłosił procedurę wyboru strategicznego inwestora elektrowni atomowej w Belene.

Wizyta minister energii Bułgarii na Forum Atomexpo w Soczi. 15 i 16 kwietnia 2019 r. minister energetyki Bułgarii – Temenużka Petkowa, udała się z wizytą do Rosji, gdzie uczestniczyła w XI Międzynarodowym Forum Atomexpo w Soczi. Podczas spotkania z dyrektorem generalnym Rosyjskiej Korporacji Jądrowej Rosatom – Aleksiejem Lichaczowem, minister Petkowa wskazała Federację Rosyjską jako kluczowego partnera Bułgarii w energetyce jądrowej. Petkowa podkreśliła znaczenie partnerstwa z korporacją Rosatom na wszystkich etapach realizacji projektu elektrowni jądrowej Belene. Poinformowała także, że zakończenie procedury licencjonowania projektu przez bułgarską Narodową Kompanię Elektryczną umożliwi potencjalnym inwestorom uzyskanie pełnych informacji o projekcie. Minister energetyki Bułgarii zaznaczyła, że strony bułgarska i rosyjska będą kontynuowały aktywny dialog dotyczący procedury wyboru inwestorów strategicznych planowanego przedsięwzięcia. W swojej wypowiedzi Temenużka Petkowa podkreśliła doskonałą współpracę z korporacją Rosatom w trakcie wdrażania programu modernizacji elektrowni jądrowej w Kozłoduju, odpowiedzialnej za wytwarzanie blisko 33% energii w Bułgarii. Znaczenie rosyjsko-bułgarskiego partnerstwa w zakresie energetyki jądrowej zaznaczył również zastępca dyrektora koncernu Rosatom – Kirył Komarow, dodając, że koncern Rosatom jest gotów udzielić Bułgarii „niezbędnego wsparcia” dla projektu elektrowni w Belene.

Spór wokół Belene. Historia budowy elektrowni w Belene sięga lat 80. minionego stulecia. Powstał wówczas bazowy projekt budowy drugiej elektrowni jądrowej w Bułgarii, którego realizację wstrzymano w 1990 r. Projekt budowy elektrowni w Belene powrócił w 2003 r., a trzy lata później (2006 r.) Bułgaria podpisała porozumienie z Atomstroyexport – rosyjskim producentem reaktorów atomowych WWER, deklarując nabycie dwóch reaktorów. Pomimo poniesionych kosztów w wysokości miliarda euro, parlament Bułgarii ponownie wstrzymał inwestycję w marcu 2012 r., wskazując m.in. na powody finansowe jako główną przyczynę podjętej decyzji. Decyzja bułgarskiego parlamentu została zaskarżona przez rosyjskie konsorcjum, co doprowadziło do nałożenia przez Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy w Paryżu kary na Bułgarię w wysokości 620 mln euro. Bułgaria wypłaciła Rosji odszkodowanie w 2016 r., wchodząc tym samym w posiadanie dwóch reaktorów jądrowych o łącznej mocy 2000 MW. W czerwcu 2017 r. po zakończonej wizycie w Moskwie Petkowa poinformowała, że rosyjski koncern Rosatom wyraża zainteresowanie budową elektrowni jądrowej w Belene. Podkreśliła również, że udział korporacji Rosatom w ewentualnej inwestycji nie powinien budzić wątpliwości. W grudniu 2017 r. Bułgarska Akademia Nauk przedstawiła analizę dotyczącą wznowienia inwestycji i zaaprobowała realizację projektu elektrowni jądrowej jako rozwiązanie wobec wystąpienia możliwych deficytów energii elektrycznej w regionie.

Reaktywacja projektu elektrowni w Belene. 7 czerwca 2018 r. komisja ds. energetyki bułgarskiego parlamentu zdecydowaną większością głosów zaaprobowała procedurę poszukiwania inwestora strategicznego do budowy

elektrowni jądrowej w Belene. Procedura ta zakłada niepieniężny wkład Bułgarii w spółce projektowej, wyrażony w formie posiadanych reaktorów, innego wyprodukowanego już sprzętu, a także placu budowy i odpowiednich licencji. Zgodnie z przyjętą decyzją projekt powinien być realizowany na zasadach rynkowych, przy braku długoterminowych umów z inwestorem dotyczących zakupu energii oraz gwarancji państwowych. Szacunkowy koszt realizacji projektu wyceniono na 10 mld euro. 11 marca 2019 r. bułgarski resort energetyki ogłosił procedurę wyboru strategicznego inwestora elektrowni atomowej w Belene. Zainteresowanie inwestycją wyraziło kilka zagranicznych podmiotów, m.in. Rosyjska Państwowa Korporacja Energii Jądrowej Rosatom, Chińska Państwowa Korporacja Nuklearna (CNNC), należący do Électricité de France S.A. francuski Framatome, koreański Korea Hydro & Nuclear Power Co (KHNP) oraz amerykański General Electric Company.

Protesty i kontrowersje. Projekt budowy elektrowni jądrowej spotkał się z negatywną oceną organizacji pozarządowych, m.in. Greenpeace, BeleNE czy Friends of the Earth. Twierdzą one, że elektrownia jest zlokalizowana w aktywnej strefie sejsmicznej, a ocena oddziaływania na środowisko nie uwzględnia danych dotyczących warunków sejsmicznych. Dodatkowo organizacje te zwracają uwagę na nierozwiązany problem zagospodarowania i składowania odpadów radioaktywnych oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne. Przeciwnicy zwracają uwagę także na aspekt finansowy projektu i brak ekonomicznej zasadności realizacji inwestycji przy jej równoczesnej podatności na działania korupcyjne. Pomimo negatywnej oceny środowisk ekologicznych, minister ochrony środowiska i zasobów wodnych Bułgarii Neno Dimow pozytywnie zaopiniował projekt budowy elektrowni w Belene, wskazując na brak przeciwwskazań środowiskowych. Podkreślił również, że problem składowania odpadów leży w kompetencjach ministerstwa energii, a nie ministerstwa środowiska. Projekt elektrowni w Belene spotkał się też z aprobatą części społeczeństwa. Zwolennicy budowy elektrowni podkreślają znaczenie inwestycji dla rynku pracy i niezależności energetycznej państwa.

Wnioski. Pomimo zainteresowania różnych podmiotów gospodarczych udziałem w budowie elektrowni jądrowej w Belene, za najbardziej prawdopodobną przyjmuje się realizację inwestycji przez Rosyjską Państwową Korporację Energii Jądrowej Rosatom, przy możliwym udziale podmiotów francuskich bądź amerykańskich w zakresie wyposażenia i inżynierii projektu. Dotychczasowe prace projektowe przy budowie reaktora wykonane przez rosyjskich specjalistów stanowią dodatkowy argument na rzecz wyboru rosyjskiego koncernu w realizacji inwestycji. Procedura konkurencyjna pozwala bowiem na wynegocjowanie możliwie najkorzystniejszej umowy z rosyjskim partnerem. Założenia rządu Bułgarii w kwestii braku mechanizmów wsparcia ze strony państwa stanowią przeszkodę dla potencjalnych inwestorów, co zasygnalizowali m.in. przedstawiciele chińskiego koncernu CNNC, informując o swoim zainteresowaniu projektem przy jednoczesnym żądaniu gwarancji państwowych.

Długoterminowe konsekwencje realizacji inwestycji znacząco wpłyną na kierunek rozwoju rynku energetycznego w Bułgarii. Nowa duża moc bazowa wytwarzana w elektrowni w Belene ukształtuje rynek energii w Bułgarii na dziesięciolecia, obniżając tym samym konkurencję na rynku energii elektrycznej i możliwości jego rozwoju w kierunku dywersyfikacji dostaw. W perspektywie długoterminowej zwraca się także uwagę na zwiększone koszty produkcji energii w nowo powstałej elektrowni ze względu na problem składowania odpadów oraz zależność Bułgarii od importu uranu. Przymierzalna realizacja projektu elektrowni atomowej w Belene przez rosyjską korporację ugruntuje dominującą pozycję Rosji na rynku energii w Bułgarii.

Planowane inwestycje w zakresie energetyki jądrowej nie wpłyną na obniżenie znaczenia węgla brunatnego w produkcji energii elektrycznej w Bułgarii. W celu zapewnienia zgodności z normami europejskimi, władze Bułgarii zainwestowały ponad 1,4 mld BGN w modernizację elektrowni Maritza Iztok 3. Kompleks Maritza Iztok składa się m.in. z trzech elektrowni ciepłych i największego w Bułgarii przedsiębiorstwa wydobywania oraz przetwórstwa węgla brunatnego i stanowi największy kompleks energetyczny w Europie Południowo-Wschodniej. Wykorzystanie lokalnych źródeł energii pozwala na zaspokojenie ok. 30% bieżącego i przyszłego zapotrzebowania Bułgarii na energię elektryczną oraz zwiększa bezpieczeństwo energetyczne państwa.